

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อหาความสัมพันธ์ (descriptive correlational research) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเอง กับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยง

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นชาวกะเหรี่ยงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 593 คน (คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขอำเภออุ้มผาง, 2540) รวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ. ศ. 2542 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีเปิดตารางอำนาจการทดสอบ (power analysis) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ .05 ให้อำนาจการทดสอบ .80 และขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (effect size) .25 จากการเปิดตารางได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 126 คน (Polit & Hungler, 1995) ผู้วิจัยเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 150 คนเพื่อให้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร และกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เป็นผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยงชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. สามารถสื่อสารภาษาไทยหรือ ภาษากะเหรี่ยงได้เข้าใจดี
3. ไม่มีโรคประจำตัวร้ายแรงจนไม่สามารถให้ข้อมูลได้ เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และโรคอื่นๆ ที่อยู่ในระยะรุนแรง เป็นต้น
4. มีการรับรู้ปกติ ตามแบบประเมินการรับรู้ ที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจาก แบบทดสอบสภาพจิตจุฬา (Chula Mental Test: CMT) (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล, 2539) โดยจะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน
5. มีความสมัครใจและให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายลำดับขั้น (multistage sampling) โดยทำการสุ่มตำบลที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ เลือก 3 ตำบลจากทั้งหมด 5 ตำบล หลังจากนั้นสุ่มเลือก 2 หมู่บ้านใน 1 ตำบล รวมหมู่บ้านทั้งหมดเป็น 6 หมู่บ้าน และสุ่มเลือกผู้สูงอายุในหมู่บ้าน จำนวนระหว่าง 20-27 คน ให้ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นจำนวน 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม ซึ่งมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา อาชีพ รายได้ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ การเข้าใจภาษาไทย ลักษณะครอบครัว โรคประจำตัว อาการผิดปกติของร่างกายที่พบบ่อย ผู้ดูแลเมื่อผู้สูงอายุเจ็บป่วย สถานบริการสุขภาพที่ไปใช้บริการเมื่อมีการเจ็บป่วย ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากหมู่บ้านถึงสถานบริการที่ไปรับบริการ ข้อมูลน้ำหนัก ส่วนสูง และดัชนีมวลกาย (body mass index: BMI) โดยคำนวณจากสัดส่วนของน้ำหนักตัวเป็นกิโลกรัมหารด้วยส่วนสูงเป็นเมตร (kg/m^2) กำหนดเกณฑ์ปกติสำหรับเพศชายเท่ากับ 20-25 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ส่วนในเพศหญิงเท่ากับ 19-24 กิโลกรัมต่อตารางเมตร (ประสงค์ เทียนบุญ, 2540) ดัชนีมวลกายต่ำกว่าเกณฑ์ปกติแสดงถึงมีภาวะ โภชนาการต่ำ และดัชนีมวลกายสูงกว่าเกณฑ์ปกติแสดงถึง มีภาวะ โภชนาการเกิน

ส่วนที่ 2 แบบวัดความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยง ซึ่งผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดความสามารถในการดูแลตนเองที่ดัดแปลงโดยนิรินาท วิทย์โชคกิตติคุณ (2534) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ เป็นคำถามด้านบวกจำนวน 23 ข้อ คำถามด้านลบจำนวน 1 ข้อ โดยมีคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 อันดับ คือเป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงปานกลาง และไม่เป็นจริงเลย ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และให้กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของตนเองมากน้อยเพียงใด กำหนดการให้คะแนนข้อคำถามที่มีความหมายทางบวกดังนี้

- | | | |
|---------|---------|-------------------|
| คะแนน 1 | หมายถึง | ไม่เป็นจริงเลย |
| คะแนน 2 | หมายถึง | เป็นจริงปานกลาง |
| คะแนน 3 | หมายถึง | เป็นจริงมากที่สุด |

สำหรับข้อคำถามที่เป็นด้านลบ คะแนนที่ให้จะตรงกันข้ามกับข้อคำถามด้านบวก คะแนนรวมของความสามารถในการดูแลตนเองอยู่ระหว่าง 24-72 คะแนน แบ่งระดับความสามารถในการดูแลตนเองออกเป็น 3 ระดับดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนรวมเท่ากับ 24-40 คะแนน แสดงว่ามีความสามารถในการดูแลตนเองระดับต่ำ

ผู้ที่ได้คะแนนรวมเท่ากับ 41-56 คะแนน แสดงว่ามีความสามารถในการดูแลตนเองระดับปานกลาง

ผู้ที่ได้คะแนนรวมเท่ากับ 57-72 คะแนน แสดงว่ามีความสามารถในการดูแลตนเองระดับสูง

แบบวัดความสามารถในการดูแลตนเองที่ดัดแปลงโดยนิรนาท วิทย์โชติภักดิ์ (2534) เป็นแบบวัดที่สร้างโดย เอเวอร์ส และคณะ (Evers et al. , 1985 อ้างใน นิรนาท วิทย์โชติภักดิ์, 2534) และผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยโอเรมซึ่งเป็นเจ้าของทฤษฎี และผู้เชี่ยวชาญทฤษฎีการพยาบาลของโอเรม นอกจากนั้นยังได้รับการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างโดยนำไปศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชน กับผู้สูงอายุที่อาศัยในสถานพยาบาล (Evers, 1989) เครื่องมือนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินความสามารถในการปฏิบัติเพื่อดูแลตนเองโดยทั่วไป และเหมาะสำหรับนำไปใช้กับผู้ที่มีภาวะสุขภาพดี (สมจิต หนูเจริญกุล, 2537) โดยเฉพาะข้อคำถามหลายข้อมีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการดูแลตนเองไปทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในกลุ่มผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยงที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ในอำเภออัมพวา จังหวัดตาก จำนวน 15 ราย และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .83

ส่วนที่ 3 แบบวัดภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยง ซึ่งผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดภาวะสุขภาพของนิรนาท วิทย์โชติภักดิ์ (2534) เป็นแบบวัดที่ให้ผู้ถูกประเมิน ประเมินภาวะสุขภาพตามการรับรู้ของตนเอง มีคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่าเชิงเส้นตรง โดยให้เส้นตรงแสดงถึงความต่อเนื่องของภาวะสุขภาพ ให้ปลายสุดทางซ้ายมือมีคะแนนเป็น 0 หมายถึงสุขภาพไม่ดีเลย ปลายสุดทางขวามือมีคะแนนเป็น 100 หมายถึงสุขภาพดีมาก ช่วงคะแนนเป็น 0-100 คะแนน คำถามมีทั้งหมดจำนวน 11 ข้อ มีคะแนนรวมระหว่าง 0-1100 คะแนน ผู้วิจัยแบ่งระดับภาวะสุขภาพออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนร่วมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 366 คะแนน แสดงว่ามีภาวะสุขภาพไม่ดี

ผู้ที่ได้คะแนนรวม 367-734 คะแนน แสดงว่ามีภาวะสุขภาพปานกลาง

ผู้ที่ได้คะแนนรวมมากกว่าหรือเท่ากับ 735 คะแนน แสดงว่ามีภาวะสุขภาพดี

แบบวัดภาวะสุขภาพของนิรนาท วิทย์โชคกิตติคุณ (2534) เป็นแบบวัดที่เคนนีส สร้างขึ้นเพื่อประเมินภาวะสุขภาพตามแนวคิดสุขภาพของโอเรม โดยวัดภาวะสุขภาพโดยทั่วไปตามการรับรู้ของผู้ถูกประเมิน เครื่องมือนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง และความตรงตามเนื้อหาโดยนันทลล (Nunnally cited in Denyes, 1988) พบว่ามีความตรงในเนื้อหา และมีโครงสร้างสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ ผู้วิจัยนำแบบวัดภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยงไปทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในกลุ่มผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยง ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จำนวน 15 ราย และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .80

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีความจำเป็นต้องใช้ล่าม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงหาความเที่ยง ระหว่างผู้วิจัยกับล่ามหรือผู้ช่วยในการสื่อสารภาษากะเหรี่ยง (interrater reliability) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทย และภาษากะเหรี่ยง จำนวน 2 ท่านโดยอธิบายให้ทราบวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และความหมายของข้อคำถาม ในการวิจัยอย่างละเอียด หลังจากนั้นผู้วิจัยทดลองใช้แบบประเมินกับผู้สูงอายุชาวกะเหรี่ยง จำนวน 10 ราย ร่วมกับล่าม จนได้ค่าความตรงกันเท่ากับ 1

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเอง และภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง การพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามที่ มัวร์และเพจ (Munro & Page, 1993) กำหนดไว้ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.00 - 0.25 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ต่ำมาก

ระหว่าง 0.26 - 0.49 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ระหว่าง 0.50 - 0.69 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ระหว่าง 0.70 - 0.89 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ระหว่าง 0.90 - 1.00 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีผู้ช่วยในการสื่อสารภาษากะเหรี่ยง จำนวน 2 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ โดยดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจาก คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงนายอำเภอ อำเภออุ้มผาง สาธารณสุขอำเภออุ้มผาง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุ้มผาง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยและล่าม เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขอำเภออุ้มผาง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัยตำบลทราบ ขอรายชื่อผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยและล่าม เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของอำเภอ เพื่อพบกำนันและผู้ใหญ่บ้าน แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งแจ้งรายชื่อหมู่บ้านที่ได้รับการเลือก ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ผู้วิจัยนัดหมายกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ได้รับการเลือก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และแจ้งรายชื่อผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ได้รับการเลือก ขอความร่วมมือในการนัดหมายกับผู้สูงอายุ
5. ผู้วิจัยและล่ามเข้าพบกลุ่มตัวอย่างตามรายชื่อและที่อยู่ ที่ละหมู่บ้าน ชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาประมาณ 45 นาทีต่อ 1 ราย จนครบจำนวน 150 คน
6. ผู้วิจัยรวบรวมแบบประเมิน จัดเรียงตามลำดับ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบประเมินทุกฉบับ
7. ผู้วิจัยนำแบบประเมินมาให้คะแนน แบบวัดความสามารถในการดูแลตนเอง และแบบวัดภาวะสุขภาพ รวมคะแนนแต่ละชุด ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยและล่ามนำตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าการศึกษาครั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างว่าจะยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยหรือไม่ก็ได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะถูกเก็บเป็นความลับ และนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยจึงทำการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ มาประมวลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/FW (Statistical Package for the Social Science/for window) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการดูแลตนเอง และภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการดูแลตนเอง และภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) เนื่องจากได้ทดสอบการแจกแจงของข้อมูลว่ามีการแจกแจงแบบปกติ และตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เป็นแบบเส้นตรง